

nem zboru se je potegovala liberalna stranka pod Šmerlingovim vodstvom za potrebne reforme.

Dné 13. sušca l. 1848. so se zbrali dolenjeavstrijski deželni stanovni v deželni hiši v posvetovanje. Na dvorišču deželne hiše pa se je zbralo mnogo ljudstva, ki je tam razsajalo, udrlo v zbornico in prisililo stanove, da so šli k cesarju, kjer pa niso dosegli svojega namena. Nadvojvoda Albreht je prišel z vojaki in razgnal s silo uporno množico, od katere je bilo 6 oseb ustreljenih navzlic temu, da so vojaki visoko merili. Te osebe so takozvane žrtve marčne revolucije. Ljudstvo je burno zahtevalo, da se odslovita Metternich in Sedlnicky. Metternich se je mislil obdržati s tem, da je dovolil tiskovni zakon, a je moral vendar odstopiti. Pobegnil je s Sedlnickyjem z Dunaja, a tudi nadvojvoda Albreht je odišel. Metternich je živel nekaj časa v Londonu, potem pa na Dunaju, kjer je umrl l. 1859. šest in osemdeset let star. Cesar je dovolil ustanovitev narodne straže in tiskovno svobodo in v lastnoročnem pismu z dné 15. sušca obljubil ustavo.

Cesar je sestavil novo ministerstvo. Prvi odgovorni minister je postal grof Kolovrat, baron Pillersdorf je prevzel ministerstvo notranjih zadev. Po Kolovratovem odstopu je bil ministerski predsednik grof Ficquelmont, vojni minister Peter Zanini, naučni minister baron Sommaruga. Ficquelmont se ni dolgo obdržal, in Pillersdorf je prevzel ministersko predsedstvo.

(Dalje prih.)

Martin in Jera.

(J. Ravnikar.)

Peto poglavje.

Zasačili so jastreba.

Qed tem časom pride predstojnik na mesto, kjer se bode zidala cerkev. Prišlo je tudi veliko ljudi iz vasi, da vidijo svojega dobrega glavarja.

„Mari nimate doma nobenega dela, ali je danes praznik, da tako postopate in pasete lenobo“, zadere se starešina na nekatere vaščane, ki so mu bili bližje, kajti gledal je vedno, da nikdo ne čuje, kake ukaze dobiva od predstojnika.

Toda predstojnik to opazi in reče glasno: „Starešina, jaz to uprav želim, da ljudstvo ostane tukaj ter tudi čuje, kako cerkev mislim zgraditi; čemu gonite ljudi od tod?“

Malo je manjkalo, da Stiskač ni poljubil zemlje, tako globoko se je priklonil, ter kliče: „Hej, ljudje, vrnite se, gospod predstojnik želi, da ostanete tukaj“.

Predstojnik: „Ste li videli proračun o zidanji cerkve?“

Starešina: Sem, milostivi gospod!

Predstojnik: Kako mislite, bode li Martin zamogel s temi troški izvršiti zidanje dobro in trpežno?

„Da, milostivi gospod! odgovori starešina glasno, a takoj dodene natihoma: „Mislim, da zamore to delo še nekoliko ceneje prevzeti, ker stanuje v vasi.“

Predstojnik odgovori s krepkim glasom: Kolikor je zahteval Loverk iz Mačkovca, toliko naj se plača tudi Martinu. Pokličite ga semkaj, vi pa skrbite za to, da dobi vse iz gozda in skladišča (magazina), kakor je bilo sklenjeno pri seji občinskega odbora.

Nekaj časa popred, predno je prišel predstojnik v vas, bil je Martin odišel v gornji kraj vasi, zato sklene Jera sama iti z občinskim slugo h predstojniku, da mu razodene svojo skrb in svoj strah.

Ko starešina zagleda namesto Martina Jero, prebledi in smrtni pot ga obide. To opazi predstojnik, ter ga vpraša: „Kaj vam je, za Boga — starešina?“ „Nič, nič, milostivi gospod; pretečeno noč nisem dobro spal, zato me boli glava.“

„Vidi se to vam na obrazu, reče predstojnik ter ga pogleda ostro v rudeče oči. Na to se obrne k Jeri, pozdravi jo prijazno in reče: „Zakaj ni tvojega moža doma? Sicer pa je vse jedno, samo povedati mu moraš, da pride k meni. Jaz sem mu namenil delo pri zidanji cerkve.“

Jera obstane nekaj časa kakor okamenela, ter ni mogla pred tolikimi ljudmi skoraj besedice izustiti.

Predstojnik: Zakaj ne govoriš, Jera? Jaz oddam delo tvojemu možu pod istimi umeti, kakor bi bil prevzel zidar Loverk. Jera, to bi te moralo veseliti!

Jera se odahne ter reče predstojniku: „Milostivi gospod, samo da ne bi bila gostilnica tako blizu.“

Vsi ljudje zaženo strašen krohot, a ker je večina hotela pred Stiskačem smeh prikriti, obrnejo se uprav proti predstojniku.

Starešina, videč, da je predstojnik vse to opazil, začne od togote grizti ustnice in pravi Jeri: „Kaj imaš proti moji gostilnici?“

Predstojnik prestriže Stiskaču besedo, vprašaje ga: „Mari se to vas tiče, starešina? Čemu ste se takoj mešali v govor?“ Na to se obrne k Jeri in pravi: „Kaj je s tvojim strahom? Zakaj je gostilnica preblizu cerkve?“

Jera: Mož moj, milostivi gospod, da se lahko zapeljati, pa bode po dnevi delal tako blizu gostilnice, o Bog! o Bog! bojim se, da se ne bode mogel zdrževati.

Predstojnik: Ali zakaj bi se ne mogel ogibati gostilnice, ki mu je tako nevarna?

Jera: Milostivi gospod: Pri težkem delu ima človek navadno večjo žejo; a če ima poleg tega še vedno pred očmi pijano druhal, ki ga napeljuje s prijaznostjo, z zasramovanjem, „likofi“ itd., kako je tedaj mogoče, da bi človek ostal mož beseda. Če pa napravi še tako mali dolg, navezan je že — na gostilnico. Dragi gospod, če bi vedeli, kako jedna sama noč v tacih hišah uboge ljudi veže, da jim pozneje skoraj ni mogoče izmotati se iz njih; zato je pač jasno, od kod izvira moja bojazen, da je gostilnica preblizu.

Predstojnik: Vse to poznam prav dobro, moja Jera — ter se mi uprav gnusi vse, kar si mi pravila včeraj; zdaj pak pokažem očitno pred tvojimi očmi in pred ostalim narodom, da se sirote ne smejo tlačiti in odirati.

Obrne se takoj proti starešini, pogledavši ga od nog do glave ter ga vpraša resno:

„Starešina! Je li res, da se v vaši hiši ubožci tlačijo, varajo in zapeljujejo?“

Ves zbehan in bled kot stena odgovori Stiskač:

„V svojem življenji, milostivi gospod, ni se mi dogodilo kaj takega; odkar živim in odkar sem starešina“ — nadaljuje, brisaje si znoj na čelu — pokašljevajoč in jecljajoč: „oh! to je grozno! — —“

Predstojnik: Vi ste nemirni! Vprašanje je kratko. Mari je resnica, da vničujete in tlačite siromake, ter jih zapeljujete s svojo gostilnico, daj jim propada gospodarstvo?

Starešina: To ni res, milostivi gospod! To imam za plačilo, da sem potepuhom pomagal. Oh, zakaj nisem mislil že popred na to? Namesto poplačila imam pa tako zahvalo.

Predstojnik: Ne skrbite za plačilo; zdaj je le vprašanje, če se ta žena laže?

Starešina: Gotovo, milostivi gospod! To dokažem s tisoč pričami.

Predstojnik: Temu zadostuje navaden dokaz, starešina! Toda pazite, kajti včeraj ste rekli, da je Jera poštena, tiha in delavna žena ter nikakšna klepetulja.

„Ne vem, jaz — — — jaz — — — se spominjam — — — vi ste me — — — jaz sem jo — — — jaz sem jo — — — za tako držal“, pravi zasopljeni starešina.

Predstojnik: Vi, starešina, ste tako vpehani, da se ne more zdaj z vami govoriti. Najboljše je, ako se o tem prepričam sam tukaj pri vaših sosedih. — In takoj se obrne k nekaterim starejšim vaščanom, ki so stali blizu ter poslušali mirno in pozorno gornji razgovor, in jih popraša: „Ali je resnica, dragi sosedje, da se v vaši gostilnici zapeljujejo ljudje na slabo in da s tem propada njih gospodarstvo?“ Vaščani se spogledujejo med seboj — ali ne upajo govoriti. Toda

Za telesno vzgojo čeških otrok je kar najbolje skrbjeno. Nikjer drugod ni takó, kakor na Češkem, razvito telovadstvo, katero goji češko Sokolstvo. Praški učitelji n. pr. so malone vsi člani praškega Sokola, umevno je torej, da najpazneje skrbé za telesno vzgojo svojih otrok. V razstavi sem videl mnogo telovadnega orodja, ki se uporablja pri telovadbi v ljudski šoli in katero je tudi pri nas večinoma znano; poleg tega sem videl mnogo fotografij, ki kažejo proste, redne in vaje na orodji ter razne igre, katere izvajajo dečki in deklice. Te slike so bile doposlane od vseh strani. Razvidno je iz povedanega, da z največjo paznostjo skrbi češka šola, da si ohrani otrok zdravega duha v zdravem telesu.

Ko ostavi šolo in v počitkih uživa prosti svoj čas, ne zapravlja ga češki otrok s pohajkovanjem in z brezdeljem, nego ima mnogo pripomočkov, da ne trati prostega časa. V šoli se je učil pametnih in zdravih iger, ne manjka mu pripravnih igrač; ob katerih poje narodno in umetno pesem, a vsekakor morebiti po stokrat na dan svojo himno: Kde domov mój! — Svoja gledališča ima, ki so takšna kot naša, samo sto in večkrat manjša. Popirnate igralce in igralke premika z vrstico — sam govori in deluje prav dramatiški to, kar je čital, kar je čul o slavnih domačih junakih. A tudi mladinska knjiga mu ponuja obilo spisov v dramatiški obliki. Poleg teh ima obilico pesmij, povestij, životopisov, opisov — kratko: češka mladina ima bogato zalogo izvirnih knjig.

Učni predmeti ljudske in meščanske šole so isti, kakor pri nas. Za nazorni nauk ima češko učiteljsvo mnogo pripomočkov, saj so malone vsi taki pripomočki pri nas iz tvornic čeških založnikov. Videl sem tamkaj skrbno opravljeno kuhinjo, lepo izdelane božične jaslice, popolnoma urejeno sobo-spalnico, otroški vrtec, kakó stoji vrtnarica v sredi in okrog nje se vrté otroci v širokem krogu. Lepo je tudi sestavljena otroška bolnica: jedni bolnički leže v posteljah, drugi sede po tleh in se igrajo, tretji slone v naročjih svojih čuvajk. Po vrsti drug za drugim so zastopani razni stanovi: poleg vojaka stoji dimnikar, tkalec, kovač, mesar, mizar, gospod, berač itd. Razstavljena je bila tudi popolna šolska soba z vso opravo, z učenkami in z učiteljico pred šolsko tablo. Ob steni se je vila cela železnica, pod njo je bilo veliko mesto: cerkve, hiše, med njimi ulice, reka, čez njo most, jezero, v njem čolni in ladje. Po popirnatih ulicah popirnatega mesta pa so se izprehajali popirnati meščanje. V kotu je stal skrbno izdelan model šolskega poslopja s šolskim vrtom okolo dvorišča, s telovadnico in z odprtim igriščem. Šola je imela napis: Vzorna školá — budoucnost' naroda. — Oživljene je videl pred seboj obiskovalec razne pravljice in pripovedke. Zapomnil sem si Rdečo Kapico ter Janka in Nežico. Prva nam kaže ravno oni prizor, ko jo sreča volk v temnem gozdu,

ko je na potu k svoji babici. Janko in Nežica pa stojita pred vablivo hišo, ki jo krijejo sladke preste in druge slaščice, izza vrat pa kuka grdi obraz grde čarovnice. Rekel bi: tu se najde vse, kar učiteljevo srce poželi. Če še pripomnim, da je največ teh predmetov izdelalo učiteljstvo samo, pritrdil bo mi vsak, da res stori češki učitelj več, kakor mu predpisuje in ukazuje zakon.

Takisto so bili razstavljeni izdelki šolskih otrok iz vseh predmetov od najgrših do najlepših. Videl sem poččkane pisanke, računske zvezke in risanke prav na javnem mestu razgrnjene! Srce se mi je nekako zadovoljno zasmijalo, ko sem se prepričal, da nimamo samo po naših šolah takih mojstrov-skaz. Nekoliko egoistiško čustvo, a vender na pravem mestu. Začuden sem pa tudi obstal ob skrbno, čisto in krasno pisanih nalogah in risanih zvezkih, o katerih bi prej mislil, da jih je izgotovil večč mojster, nego preprosti učenec ljudske in meščanske šole. Sosebno risanje se odlikuje. Učitelj Josef Nedvidek je imel kar svoj oddelek za risanje brez stigem, kakor je on poučuje od najnižje do najvišje stopinje. Temu se vredno pridružuje lepopisje, katerega vrla gojiteljica je učiteljica Julija Pohlova, odlikovana z zlatim zaslužnim križem. Od najpreprostejših pisnih vaj do krasno z barvami in po motivih narodne ornamentike izvedenega napisa „Zlata matka Praha“ — vse je lepo, čisto, fino, da sem moral kar v duhu častitati vrlim učiteljem in učiteljicam, ki se morejo ponašati s tolikimi učnimi uspehi. Tudi v drugih predmetih, sosebno v učenem jeziku, ima češka šola jednake zaključke. Jeden primer! Mengiški nadučitelj, g. L. Letnar je na razstavi prepisal nalogo, katero mi je blagovoljno za to poročilo prepustil. Spisna naloga je, in spisala jo je učenka I. razreda meščanske šole dne 9. grudna (letnice ne vem). Čujmo to krasno delo vzorne češke deklice!

Zakaj ljubim češki rod?

Ljubim češki rod, ker je kri, pretakajoča se po mojem telesu, češka. Roditelji moji so mi čestokrat dokazovali, da sem Čehinja. Moji sorodniki, dobre prijateljice in družnice so češkega rodu. Zemlja češka krije kosti teh, na katere spomin nam je svet. Rod, jezik in knjige, katere povzdigajo mojega duha — vse to je češko. Mogočni narod, kateremu sem član, krasna priroda, katera me obdaje in vse, kar vidim, kar ljubim, kar uklepa mojo pozornost, kjer se radujem — to je češko. Ljubim češki svet, ker je moja domovina!

Jenovefa Lidicka.

O, takega učenca bi človek kar objel in se od njega učil ljubiti svojo domovino!

(Konec prih.)